

slovenska
filharmonija

SOS 1

abonma 2021/22

Vinko Globokar
skladatelj

Vinko Globokar

SODOBNE
ORKESTRSKE
SKLADBE

napoved
september –
oktober 2021

FKK 1 | **Mádžar & Madžár**

30. september in 1. oktober 2021 ob 19.30

Gallusova dvorana, Cankarjev dom

Orkester Slovenske filharmonije

Philipp von Steinaecker dirigent

Aleksandar Madžar klavir

spored **Haydn** | **Bartók**

PVC 1 | **Madžarska ligatura**

1. oktober 2021 ob 19.30 (predkoncertni pogovor ob 18.30)

Dvorana Marjana Kozine, Slovenska filharmonija

Zbor Slovenske filharmonije

Béni Csillag dirigent

Tilen Bajec orgle

spored **Ligeti** | **Kodály** | **Sztojanov** | **Liszt**

SMS 1 | **Akord na robčku**

7. in 8. oktober 2021 ob 19.30

Gallusova dvorana, Cankarjev dom

Orkester Slovenske filharmonije

Aziz Šohakimov dirigent

Jonian Ilias Kadesha violina

spored **Rimski-Korsakov** | **Stravinski** | **Prokofjev**

SOS 2 | **Pesem ljubezni, sprev radosti**

20. oktober 2021 ob 19.30

Gallusova dvorana, Cankarjev dom

Orkester Slovenske filharmonije

Michael Wendeberg dirigent

Sae Lee klavir

Cécile Lartigau Martenotovi valovi

spored **Olivier Messiaen**: Simfonija Turangalíla*

Spremljevalni dogodek

SIM 2 | **Sobotna izobraževalna matineja**

s predstavitevijo in razlago Simfonije Turangalíla

16. oktober 2021 ob 11.00

Dvorana Marjana Kozine, Slovenska filharmonija

* Prvič v Sloveniji

SOS 1

abonma 2021/22

Kar globoko ...

22. september 2021 ob 19.30

Gallusova dvorana, Cankarjev dom

Orkester Slovenske filharmonije

Zbor Slovenske filharmonije

Berislav Šipuš dirigent

Luka Juhart akordeon

Branko Završan pripovedovalec

Piia Komsí sopran

Michael Riessler kontrabasovski klarinet

Vinko Globokar improvizator

Boris Ostan pripovedovalec

Ana Dolžan koncertna mojstrica

Jerica Bukovec priprava zbora

SODOBNE
ORKESTRSKE
SKLADBE

Vinko Globokar (1934)

Vrnitev Odisejevega sina*

Eksil 3 - Življenje emigranta Edvarda**

* Prva izvedba

** Prvič v Sloveniji

Na nocojšnjem koncertu Slovenska filharmonija Vinku Globokarju podeljuje častno članstvo.

Vljudno vabljeni na pokoncertno druženje z Vinkom Globokarjem in nastopajočimi v Steklo dvorano Lili Novy.

Koncert snema in neposredno prenaša program ARS - 3. program Radia Slovenija.

Skladatelj, pozavnist, dirigent, glasbeni pedagog in pisec **Vinko Globokar** se je rodil slovenskim izseljenskim staršem v Franciji, nato pa ga je družinska odločitev leta 1947 pripeljala v Jugoslavijo, kjer je študiral pozavno na Akademiji za glasbo v Ljubljani, le osem let pozneje pa je odšel študirat pozavno na konservatorij v Pariz (1954–59). Kariera ga je nato vodila še v druga evropska kulturna središča – v Berlin, Buffalo v Združenih državah (v sezoni 1965/66 je bil na povabilo skladatelja Lukasa Fossa rezidenčni skladatelj in pozavnist v Centru za ustvarjalne in izvajalske umetnosti), Köln (med letoma 1967 in 1976 profesor za pozavno na tamkajšnji Visoki šoli za glasbo), ponovno v Pariz (vodja oddelka za vokalne in instrumentalne raziskave (1973–79) pri takrat novoustanovljenem centru IRCAM), v Fiesole pri Firencah (med letoma 1982 in 1999 učitelj in dirigent oddelka za sodobno glasbo pri Italijanskem mladinskem orkestru) –, kjer se je gibal povsem enakovredno tako v jezikovnem kot tudi kulturnem pogledu. Toda takšni nacionalni razpetosti se v Globokarjevem pogledu pridružuje tudi »žanrska«: svojo kariero je začel kot jazzovski glasbenik. V Parizu se je preživljal kot svobodni (*freelance*) glasbenik, ki je igral v simfoničnih orkestrih, jazzovskih klubih in varietejških orkestrih. Prav takšna žanrska širina mladostnih let pri Globokarju odmeva tudi pozneje, ko »ne oklevam pri izbiri vsestranskega gradiva, glasbenih citatov iz vsakdanjega življenja«. Poznavanje različnih glasbenih svetov prinaša kot posledico prosto prestopanje meja med njimi, svobodno uporabo materiala brez žanrske zaznamovanosti. Globokar se v tem pogledu kaže kot nadnacionalni in nedogmatski glasbenik, odprt za raznolike impulze, in zato niti ne čudi, da ga ni mogoče enostavno pospraviti v muzikološke predale.

Foto: Paolo Calligaris

Vinko Globokar

V Parizu se je kmalu znašel na koncertih Boulezovega društva *Domaine musical*, na katerih pa je slišal glasbo, ki je ni razumel. To ga je motiviralo, da je »pomoč« poiskal pri profesorju kompozicije Renéju Leibowitzu, pri katerem je zasebno študiral kompozicijo med letoma 1959 in 1963, toda skoraj pomembnejše od prevzemanja osnovnih kompozicijskih veščin je bilo intelektualno okolje, ki se je mlademu pozavnistu odpiralo prek znanstva z Leibowitzem. Tako je prav v tem krogu srečal filozofe Jeana-Paula Sartra, Mauricea Merleauja-Pontyja in Clauda Lévíja-Straussa, prek prijatelja Diega Massona je spoznal njegovega očeta, slavnega slikarja Andréja Massona, in prek njega psihoanalitika Jacquesa Lacana. Globokar prisluškuje pogovorom »velikih« in se uči. Tako ni mogoče prezreti, da je njegova estetika v marsičem zaznamovana z misleci, ki jih je spoznal v tem krogu.

Od Sartra je prevzel idejo socialne totalnosti, zato se ne želi in tudi ne more izmakniti družbenim vprašanjem. Od Sartra prevzame tudi koncept »pogleda drugega«, ki opisuje situacijo, v kateri je subjekt opazovan pri svojem početju, to pa v njem sproži sram, zaradi česar subjekt postane samemu sebi objekt. Idejo strpnosti kot dinamične držbe, ki poskuša razumevati in razreševati, je sprejel od Lévíja-Straussa, branje Adorna pa je le še utrdilo Globokarjev družbenokritični odnos.

Ker so se Leibowitzeve lekcije končale z glasbo druge dunajske šole, si je Globokar poiskal drugega mentorja. Leta 1964 je sledil slavnemu skladatelju Lucianu Beriu v Berlin, kjer je postal njegov asistent in učenec. Pri Beriu je šele zares spoznal glasbo sodobnikov (Karlheinz Stockhausen, Henri Pousseur, Mauricio Kagel, Pierre Boulez). Kljub nebrzdani želji po novem pa se je Globokar jasno zavedal mej modernizma zaradi dogmatizacije racionalne serialne metode. Sam je čutil potrebo po nečem pomembnejšem, kot je glasba sama, nečem, kar je povezano z življenjem: socialnimi, političnimi, psihološkimi problemi, morda tudi s poezijo. Globokar tako želi seči onkraj glasbe, saj se zaveda »težkih problemov komunikacije« s poslušalstvom, zaradi česar je prepričan, da modernistična potreba po avtonomni umetnosti ni več nujna, da je treba glasbo ponovno funkcionalizirati. Takšne misli se zdijo za visoki modernizem, ki je prisegal na popolno avtonomijo umetnika, skoraj bogokletne. Da bi glasbi povrnil nekaj njenega pomena in zmožnosti komunikacije, poskuša Globokar motivacijo za njeno ustvarjanje poiskati zunaj/onkraj glasbe same in se tako vsaj na zunanji, vsebinski ravni izogiba ideji čiste, absolutne glasbe in tudi umetnikove iztrganosti iz družbenega vsakdana. Priznava, da mu je »zamisel, umetnost zaradi umetnosti«

[...] bolj ali manj antipatična« in da išče »nekaj, kar je pomembnejše od glasbe«. Tako svoj kompozicijski proces začinja pri iskanju zunajglasbenih tem, ki so prvenstveno politične, družbene, psihološke ali literarne narave, takšna tema pa mu potem narekuje izbiro glasbenih sredstev. Glasba postane medij, posredovalka predstavitev zunajglasbene problematike, pri čemer se Globokar zaveda meja zmožnosti glasbene semantike in si hkrati tudi ne želi premočne plakativnosti, značilne za politično označeno umetnost. Globokar je načitan mislec, ki ga animirajo vsakodnevni dogodki, aktualni problemi in krivice – izseljenstvo (to je zaznamovano zelo osebno), problematika talcev, izgnanstvo, nasilje strojev, psihologija množic, odtujenost masovne industrije, sodobna medijska poplava. Zato je njegova glasba skoraj vedno tudi angažirana glasba, pri čemer je v svojih delih kritičen do ustroja in dela glasbenih institucij, raziskuje meje glasbenikovega telesa in njegovo spojenost z inštrumentom, preučuje zveze med glasbo in jezikom, naslavlja družbenokritične teme in pogosto prihaja v stik z različnimi oblikami glasbenega gledališča.

Leta 1995 je nastala skladba *Množica, moč in posameznik (Masse, Macht und Individuum)* za dva orkestra in štiri instrumentalne soliste, v njej pa Globokar obravnava problematiko psihologije množice, pri čemer je skladatelju kot predloga služil spis *Množica in moč* Elliasa Canettija. Prvi orkester, sestavljen iz 21 glasbenikov, predstavlja množico in igra brez dirigenta; skladatelj za zapisovanje njegovih akcij uporablja povsem nove načine zapisa. Drugi orkester pa je običajni simfonični orkester, ki ponazarja moč; zanj Globokar uporablja standardno notacijo. Štirje solisti predstavljajo posameznike in igrajo v dialogu s samim s seboj, v električnih orglah pa ves čas odzvanja tih harmonski grozd, ki nakazuje neprekinjenost

Vinko Globokar

Foto: osebni arhiv

življenja. V poteku skladbe se spreminja odnos med orkestroma, svoje sta opravila moč in množica, zato si zasedbi postajata vse bolj podobni. Posamezne solistične parte je mogoče izvajati tudi kot samostojne skladbe – *Dialog o zemlji* je namenjen tolkalom, *Dialog o ognju* kontrbasu, *Dialog o vodi* kitari in *Dialog o zraku* akordeonu. Prav slednja predstavlja izhodišče za skladateljevo novo delo **Vrnitev Odisejevega sina** (2019). Prvotno delo zaznamuje tipično raziskovanje inštrumenta in prestopanje v glasbeno gledališče, skladbo pa je skladatelj napisal leta 1994 za akordeonista Teodorja Anzellottija. Delo je mogoče razumeti kot »malo dramo« med dvema komplementarnima akcijama akordeonista: med raztegotvanjem in stiskanjem meha ali, metaforično, med vdihovanjem in izdihovanjem. Boj se tako odvija med umetnimi »pljuči« harmonike in

glasom glasbenika ter med predmetnostjo akordeona in telesnostjo izvajalca. Skladba je jasno ločena na posamezne odseke, v katerih Globokar izrablja različne tehnike igranja na akordeon ali tudi različne kompozicijske prijeme, ki segajo od goste kromatike do približevanja gledališki elastičnosti. V središču dela z daljšim odsekom, v katerem prevladujejo nesimetrični balkanski ritmi, skladatelj tudi jasno namiguje na asociacijski potencial inštrumenta, sklepni odsek pa prinaša reminiscence na prejšnje dele in s tem logičen sklep diskurza o mehu. Novo delo je večinoma zgrajeno iz materiala skladbe *Dialog o zraku*, le da z novimi dodatki drugačna postaja formalna razporeditev gradiva, z njim pa se spreminja tudi vsebinska optika. V središču ni več zgolj igra med vdihovanjem in izdihovanjem, temveč tudi med abstraktnim in konkretnim ter domačim in tujim. Vdori balkanskih ritmov se zdijo kot palimpsestne plasti, ki Odisejevega sina vse bolj vlečejo proti domačiji.

Odhajanje in vračanje sta značilni potezi emigrantstva, ki sta najbrž zaradi osebnih izkušenj Globokarja pogosto pritegnili k ustvarjanju – sam o sebi velikokrat govori kot o Evropejcu, saj je 22 let preživel v Nemčiji, 19 v Italiji, štiri v Združenih državah Amerike, sedem v Sloveniji, preostalo pa v Franciji. Najbolj izrazito se je temu vprašanju posvečal v triptihu za orkester, pevce, pripovedovalce, jazzovski trio, film in diapozitive *Emigranti (Les Émigrés, 1982–1985)*. Okoli leta 2010 je skupina glasbenikov iz držav z območja nekdanje Jugoslavije skladatelja naprosila za novo skladbo. Prav takrat je prebiral knjigo poezij, ki so v središče postavljale problematiko pregnanstva. Globokar je iz knjige izbral nekaj odlomkov in tako je nastala skladba za pet glasbenikov in sopranistko, ki nosi naslov *Eksil št. 1*. Naslednje delo, *Eksil št. 2*, obstaja le kot

poizkus, nato pa je skladatelj prejel naročilo festivala za sodobno glasbo *musica viva*, ki ga prireja Bavarski radio, in je, izhajajoč iz *Eksila št. 1*, napisal obsežnejše delo za 32 inštrumentov, zbor in štiri soliste – sopran, recitatorja, kontrabasovski klarinet in anonimnega improvizatorja, ki ga občinstvo ne vidi – ter ga naslovil ***Eksil 3 – Življenje emigranta Edvarda***. Skladatelj je iz zbirke *Cent poèmes sur l'exil (Sto pesmi o izgnanstvu, 1993)*, v kateri je zbranih 49 pesmi, prevzel po en verz iz vsake in jih nato prevedel v sedem različnih jezikov, zato ostajajo za večino nerazumljivi v svoji celovitosti. Na ta način je želel predstaviti tipično situacijo, ki čaka emigranta, ko se znajde v novi državi in ne razume novega jezika – vsak član občinstva tako postane za nekaj trenutkov sam izseljenec. Hkrati pa lahko iztrgane verze razumemo tudi kot podobo posameznikove izoliranosti v tujini. Poleg verzov se v skladbo steka še tekst *Življenje emigranta Edvarda*, ki ga predstavlja recitator – gre za prozno besedilo, ki ga je napisal Globokar sam in ga je nujno razumeti, zato ga je treba izvajati v domačem jeziku vsakokratne izvedbe. Iz besedila lahko razberemo številne elemente, v katerih je mogoče razpoznati mnoge avtobiografske vzporednice z Globokarjevimi življenjem, vendar skladatelj ne želi izdati, kdo v resnici je emigrant Edvard, ki prihaja iz majhne vasice ob reki Krki (Žužemberk?).

Globokarjeva glasbena logika je v *Eksilu 3* nekoliko drugačna od tradicionalne in zdi se, da sloni predvsem na sistemu akcije in reakcije – posamezna glasbila ali instrumentalne skupine reagirajo na zvočne signale svojih kolegov, se z njimi zapletajo v dialoge ali jim glasno oporekajo. Glasbena govorica je pri tem ves čas izrazito napeta, celo živčna, kar pred nas plastično postavlja emigrantovo psiho, anksiozno stanje pred

neznanim. Goste zborovske teksture ostajajo vsebinsko nerazumljive, part soprana je zasnovan izrazito virtuosno, pripovedovalčeve »medigre« pa skrbijo za linearnost pripovedi kot nekakšni otoki spominov. Na višku dela se solisti zapletejo v daljšo svobodno improvizacijo, kmalu zatem pa se napete harmonije zbora prečistijo v simulirano slovensko ljudsko pesem, ki se v kodi umakne zvokom brušenja kose. Te najbrž lahko razumemo kot nedvomni simbol smrti in kažejo na to, da je tudi emigrantova smrt posebna – Globokar razlaga: »[Emigrant] je videl številne dežele in spoznal veliko mržnje. Sovraštvo do emigrantov je grozno. In nato emigrant umre v tujini, zato je tudi njegova smrt trša.«

Gregor Pompe

Skladatelj, dirigent in glasbeni pedagog **Berislav Šipuš** je leta 1987 diplomiral iz kompozicije na Akademiji za glasbo v Zagrebu. Vzporedno je študiral umetnostno zgodovino na zagrebški Filozofski fakulteti. Na področju kompozicije se je dodatno izobraževal pri Gilbertu Boscu v Vidmu ter Françoisu-Bernardu Mâcheju in Iannisu Xenakisu v Parizu. Dirigiranja se je učil še pri Vladimirju Kranjčeviću, Krešimirju Šipušu in Milanu Horvatu na Visoki šoli za glasbo v Gradcu.

Je redni profesor na Oddelku za kompozicijo in glasbeno teorijo Akademije za glasbo v Zagrebu, od leta 2019 pa tudi predstojnik katedre. Od leta 2001 je častni umetniški vodja Ansambla Cantus, s katerim poleg širokega mednarodnega repertoarja glasbe 20. in 21. stoletja promovira tudi sodobno hrvaško glasbo. Bil je producent Glasbenega bienala Zagreb (1987 in 1989), od leta 1997 do 2011 pa njegov umetniški vodja. Med letoma 1989 in 2001 je deloval kot korepetitor, asistent dirigenta in dirigent pri baletnih in opernih uprizoritvah milanske Scale. Bil je direktor Zagrebške filharmonije (2001–2005) in umetniški vodja Osorskih glasbenih večerov (2009–2011). Decembra 2011 je bil imenovan za namestnika ministra za kulturo, od aprila 2015 do januarja 2016 pa je funkcijo ministra za kulturo v Vladi Republike Hrvaške tudi opravljal.

Za svoje glasbeno udejstvovanje je prejel vrsto prestižnih mednarodnih nagrad: nagrada Mednarodne zveze Glasbenih mladin (1985), nagrada Glasbenega bienala Zagreb (1987), nagrada Boris Papandopulo Hrvaškega društva skladateljev (2002 in 2009), odlikovanje reda viteza umetnosti in književnosti Ministrstva za kulturo Republike Francije (2004), nagrada Vladimir Nazor (2009), nagrada Hrvaške akademije znanosti in umetnosti (2012), odlikovanje

Predsednika Republike Italije, red Zvezda Italije in naziv Commendatore (2014) ter druge.

Šipušev skladateljski opus obsega številna dela za različne zasedbe in zvrsti: od solističnih do komornih ter vse do vokalno-instrumentalnih in glasbeno-scenskih del, za katera je prejel številne nagrade na Hrvaškem in po svetu. Med nagrajenimi deli so *Adieu* za mešani zbor, *Mobile* za godala, *Spatial* za orkester, *Deseo* za mešani zbor in orkester, *Rahbodea* za klavir in orkester, *... e sarai sola sul lago* za orkester, *Tretji godalni kvartet*, concertino za violončelo in godalni orkester *Ad Te ...* ter balet *Proces*. V sezoni 2019/20 je bil rezidenčni skladatelj Hrvaške radiotelevizije. Za zbor te ustanove je ustvaril *Pasijon* za recitatorja, soliste, mešani zbor, tolkala, dve harfi in violončelo, ki še čaka na krstno izvedbo; za simfonični orkester pa napisal sinfonio concertante za violino in orkester z naslovom *Time It Was, And What A Time It Was ...*, ki je bila leta 2020 pod njegovim dirigentskim vodstvom in z mlado hrvaško violinistko Katarino Kutnar krstno izvedena v Mojstrskem ciklu Simfoničnega orkestra Hrvaške radiotelevizije. Šipuševo zadnje skladateljsko delo je opera z naslovom *Zadnji intermezzo*, ki jo je lani napisal po naročilu Glasbenega bienala Zagreb. Premiero je doživela v Hrvaškem narodnem gledališču v Zagrebu letos septembra.

Akordeonist **Luka Juhart** se že vrsto let posveča sodelovanju s sodobnimi skladatelji. Do danes je sam ali v različnih zasedbah pripravil vsaj 60 krstnih izvedb novih del. Redno sodeluje z Urošem Rojkom in Vinkom Globokarjem. Kot solist je nastopil v dveh Globokarjevih monumentalnih delih: v Donaueschingenu v *Radiografiji romana* s Simfoničnim orkestrom Jugozahodnega nemškega radia, še prej pa v *Angelu zgodovine* z Orkestrom Slovenske filharmonije pod vodstvom Diega Massona. V preteklosti je pogosto sodeloval s Thomasom Larcherjem, Clausom-Steffenom Mahnkopfum, Eduardom Demetzem, Klausom Huberjem, Vitom Žurajem, Matejem Boninom, Arturo Fuentosom in številnimi drugimi skladatelji. Od leta 2013 tudi sam sklada za različne zasedbe. Na skladateljski tribuni Rostrum 2018 se je njegova skladba *Unleashed* uvrstila med priporočena dela.

Sodeloval je pri izvedbah več glasbeno-performativnih del Bojane Šaljić Podešva – tudi z Orkestrom Slovenske filharmonije in dirigentom Beatom Furrerjem. Nastopil je na uglednih evropskih festivalih, kot so londonski BBC Proms, Festival Luzern, Klangspuren v avstrijskem Schwazu, Varšavska jesen, Transit v belgijskem Leuvnu, November Music v nizozemskem 's-Hertogenboschu, Glasbeni bienale Zagreb in Beneški bienale, ter v okviru Združenja za komorno glasbo Lincolnovega centra v New Yorku. Poleg že omenjenih je igral še z Orkestrom Gewandhausu iz Leipziga, Škotskim simfoničnim orkestrom BBC, Dunajskim radijskim simfoničnim orkestrom ORF in Orkestrom Tonkünstler, Münchenskim komornim orkestrom, Filharmoničnim orkestrom Nemškega radia Saarbrücken Kaiserslautern, Orkestrom Mozarteuma iz Salzburga ter ansambli Contrechamps, Windkraft in Aventure.

Do sedaj je nastopil v elitnih dvoranah, kot so Dvorana Alice Tully v New Yorku, koncertna dvorana Kulturnega in kongresnega centra Luzern, Albertova dvorana v Londonu, Filharmonija na Labi v Hamburgu, Pariška filharmonija, Concertgebouw v Amsterdamu, Musikverein na Dunaju in Tonhalle v Zürichu.

Njegovi posnetki so izšli pri založbah NEOS, L'innomable, Zavodu Sploh, ZKP Radiotelevizije Slovenija, Pogus in Helbling.

Je izredni profesor na Akademiji za glasbo v Ljubljani, kjer vodi katedro in studio za sodobno glasbo. Za svoje delo na tej ustanovi je leta 2015 prejel svečano listino za izjemne pedagoške in raziskovalne dosežke Univerze v Ljubljani. Leta 2020 je bil dobitnik nagrade Prešernovega sklada.

Branko Završan je po 40 letih delovanja v gledališču in filmu eden kompleksnejših ustvarjalcev v slovenskem prostoru. Po ljubljanski Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo (AGRFT) se je izpopolnjeval na Mednarodni šoli za gledališče Jacques Lecoq v Parizu, kjer je deset let tudi živel in ustvarjal. V gledališki in zlasti filmski igri je ustvaril zavidljivo število kakovostnih in neprezrtih vlog. V televizijskem mediju se ob vodenju nekaterih prestižnih prireditev posveča predvsem avtorstvu dokumentarnih in izobraževalnih filmov.

Njegova primarna dejavnost vsekakor ostaja gledališče, v katerem poleg igre večje in vztrajno izostruje pomen odrskega giba in igralskih slogov, kar se zrcali skozi številna sodelovanja v predstavah s koreografijami, oblikovanji giba in končno s samostojnimi režijami ter avtorskimi predstavami in predstavami fizičnega gledališča, v katerem se njegovo pretanjeno dojetje sveta najsvobodneje izraža v samosvoji prepoznavni poetiki. Vse pogosteje piše tudi gledališke songe k različnim predstavam ali pa songe kot celovito gledališko besedilo. Prepoznan je tudi kot izvajalec Brelovih šansonov v lastnem prevodu in soavtor predstav različnih žanrov glasbenega gledališča. S svojim pedagoškim delom vrsto let predaja izkušnje in znanja novim generacijam na seminarjih, alternativnih gledaliških šolah, nekdaj na ljubljanski AGRFT, sedaj pa na Akademiji za ples v Ljubljani.

sopranistka

Finska koloraturna sopranistka **Piia Koms** je mednarodno priznana izvajalka z obsežnim repertoarjem od stare glasbe do najnovejših sodobnih del. Znana je po svojih edinstvenih glasovnih akrobacijah in posebni spretnosti, tj. hkratnemu petju in igranju violončela, saj je svojo glasbeno pot začela kot violončelistka.

Do sedaj je nastopila z več orkestri po vsem svetu, vključno z Orkestrom Newyorške filharmonije, Filharmoničnim orkestrom iz Los Angelesa, Simfoničnim orkestrom Bavarskega radia, Filharmoničnim orkestrom Francoskega radia, Simfoničnim orkestrom BBC, z ansambli Intercontemporain, Musikfabrik in Modern ter drugimi. Nastopila je tudi v opernih vlogah na odrih Bavarske državne opere, Mestnega gledališča v Bologni, Gledališča Colón v Buenos Airesu, Gledališča Chemnitz, Finske nacionalne opere in poustvarila vloge v številnih neodvisnih opernih uprizoritvah. Za vlogo Medeje v istoimenski operi skladatelja Pascala Dusapina je leta 2017 prejela nagrado Abbiati za najboljšo izvedbo v sodobni operni premieri, leta 2019 pa je bila nominirana za prestižno nagrado Opus Klassik v dveh kategorijah: za najboljšo pevko leta in vokalno solistko na posnetku koncerta v živo. V sezoni 2022/23 bo nastopila v dveh nosilnih vlogah, in sicer v operah skladatelja Heinza-Juhanija Hofmanna in skladateljice Paole Livorsi. Sodelovala je pri številnih tonskih posnetkih, med zadnjimi so posnetki skladb Heinza-Juhanija Hofmanna, Vinka Globokarja in Rolfa Riehma.

Piia Koms je dejavna tudi na področju komorne glasbe. Je umetniška vodja skupine Exit 3.

klarinetist

Michael Riessler je eden najbolj vsestranskih nemških skladateljev in glasbenikov, znan po raziskovanju in eksperimentiranju z glasbenimi oblikami, zvokom in govorom.

Na Visoki šoli za glasbo in ples v Kölnu ter Visoki šoli za glasbo v Hannoveru je študiral klarinet in tam leta 1975 tudi diplomiral. Njegove prve profesionalne glasbene izkušnje so bile z Ansablom Musique Vivante v Parizu leta 1978. Leta 1988 se je s Kölner Saxophone Mafia odpravil na turnejo po zahodni in osrednji Afriki, leta 1990 pa na samostojno turnejo po Rusiji, kjer je izvajal skladbe Karlheinz Stockhausna. Od leta 1989 do 1991 je bil instrumentalist in skladatelj pri Nacionalnem jazzovskem orkestru iz Pariza.

Do sedaj je sodeloval z različnimi glasbeniki, kot so Steve Reich, John Cage, Carla Bley, Michael Gibbs, David Byrne, Sarah Vaughan in Rabih Abou-Khalil, ter skladatelji kot Mauricio Kagel, Helmut Lachenmann, Luciano Berio, Karlheinz Stockhausen, Steve Reich, Vinko Globokar in drugi. Nastopil je tako na jazzovskih festivalih kot festivalih klasične glasbe v Tokiu, Berlinu, New Yorku, San Franciscu, Havani ... Sodeloval je tudi s Simfoničnim orkestrom Zahodnonemškega radia, Berlinskimi filharmoniki, Ansablom Modern in Ansablom Intercontemporain ter drugimi.

Na različnih tonskih posnetkih se je predstavil kot izvajalec in avtor skladb.

Za svoje delo je prejel številne nagrade, leta 1992 nagrado nemških kritikov za skladbo *Heloise*. Kot gostujoči profesor je predaval na glasbenih akademijah v Haagu na Nizozemskem, v Gradcu v Avstriji, Orléansu v Franciji, Torontu v Kanadi in na Inštitutu za sodobno glasbo v Darmstadtu v Nemčiji.

Ustvarja in aranžira glasbo za gledališče, radio in film. Je umetniški vodja laboratorija za improvizacijo in komponiranje filmske glasbe na italijanskem filmskem inštitutu Scuola sperimentale di cinematografia v Rimu, rezidenčni skladatelj Muzeja sodobne umetnosti Louisiana na Danskem in profesor na Visoki šoli za glasbo in gledališče v Münchnu, kjer tudi živi in ustvarja.

Boris Ostan je odraščal v Gornji Radgoni, II. gimnazijo pa je obiskoval v Mariboru. Leta 1979 se je vpisal na Akademijo za gledališče, radio, film in televizijo (AGRFT) v Ljubljani, smer igra, kjer je leta 1983 tudi diplomiral. Podiplomski študij je opravil na Mednarodni šoli za gledališče Jacques Lecoq v Parizu.

Od leta 1987 do 1989 je bil član ansambla Théâtre de Complicité v Londonu. Gledališče je bilo leta 1989 nominirano za nagrado Laurence Olivier. Od leta 1989 je stalni član ansambla Mestnega gledališča ljubljanskega, v katerem je do danes odigral vrsto nosilnih vlog.

Sodeloval je pri več kot sto radijskih igrah in radijskih literarnih programih, posnel številne televizijske drame, nadaljevanke in celovečerne filme, prav tako je gostoval na odrih večine slovenskih profesionalnih gledališč. Za svoj opus je prejel vrsto nagrad.

Od leta 2008 je stalni predavatelj dramske igre na ljubljanski AGRFT, prav tako pa redno predava na Inštitutu Thomasa Bernharda v sklopu Univerze Mozarteum v Salzburgu.

Vrsto let je sodeloval z ansamblom Slowind na njegovih festivalih, prav tako na koncertih Vinka Globokarja. Kot recitator je leta 2019 s Slovensko filharmonijo že nastopil na koncertu Tišina, prosim! v okviru festivala V novo leto z novo glasbo.

Vinko Globokar

Vrnitev Odisejevega sina

Besedilo: Vinko Globokar

Prevedel Primož Vitez

Pripovedovalec

Harmonikar odhaja z odra in reče:

»Vse življenje je stari mož delal v rudniku. Po osmih urah naporenega dela se je zaprl v svojo izbo, si oprtal harmoniko in pozno v noč igral edino pesem, ki si jo je izmislil sam.

Umril je. In glej, čudež! Iz njegovega pozabljenega groba je še danes slišati ljubeči zvok prstov na klaviaturi.«

Eksil 3 - Življenje emigranta Edvarda

Pripovedovalec

Besedilo: Vinko Globokar

Iz nemškega prevoda Petra Handkeja prevedel Boris Ostan

F

Na obrežju rečice Krke ostanki zidov mlina, potopljeni v travo. Kraji tu naokrog so bili od nekdanj revni in ljudje so zato morali odhajati na tuje. Ime nekdanjega lastnika mlina je izpeljanka slovenske besede za globino, verjetno zaradi globoke vode na bližnjem zavoju reke.

G

V prejšnjem stoletju je bil lastnik mlina dotični Johan. Revščina ga je trikrat gnala v Ameriko. O njem so govorili sovaščani: »Poseje žito, gre v Ameriko in za žetev je nazaj!«; hudobni jeziki pa so ga imenovali potepuh.

Imel je sedem otrok: Francko, Johano, Minko, Angelo, Pavlo, Janija in Edvarda. In pri vsaki poti v Ameriko je tam pustil enega od njih. V družini se je govorilo, da se je Jani celo prikradel v Združene države iz Kanade, skrit med osmi tovornega vagona.

H

Edvard, ki je ostal v domači hiši v njegovi slovenski vasi, je vsak dan odpeljal edino kravo na pašo na travnik in pripovedoval, kako mu je jutranja rosa utrdila lanene hlače: ko jih je slekel, so stale pokonci kar same od sebe in ga spominjale na duha brez skeleta. Zagotovo je bil bister, saj mu je vaški učitelj brezplačno dajal ure nemščine. Odrasel je, in v času služenja vojaščine je postal konjski hlapec v hlevih jugoslovanskega kralja v Beogradu.

I

Po vrnitvi s služenja vojaškega roka je našel delo pri tovarnarju opeke, kar mu je prišla na uho govorica o skorajšnjem odprtju rudnika železa v Franciji, v lotrinškem bazenu; Edvard je sledil zgledu svojega očeta, emigriral v Francijo in delal globoko pod zemljo v rudniku Tucquegnieux-marine, kjer je bila tretjina rudarjev Slovencev, dve tretjini pa Poljakov.

J

Rad je pel in sodeloval je pri gledališki družini, ki je gojila slovensko izročilo.

Vodstvo rudnika se je odločilo, da bo odprlo kantino, ob njej pa še bivališča za samske rudarje. Po dolgem pogovoru je direktor rudnika ponudil Edvardu vodenje kantine pod pogojem, da se poroči in da bo bodoča žena skrbela za kuhinjo in nastanitev samskih rudarjev. Je morda kje tako dekle? Edvard je direktorju zagotovil, da bi se taka našla, v Sloveniji, v sosednji vasi. In direktor mu je odobril mesec dni poročnega dopusta.

K

Kupil je karto za vlak. Ni vedel, niti ali Kristina, njegova bodoča nevesta, ve za njegov prihod niti ali se z načrtovano prihodnostjo strinja. Odšel je do Kristininih staršev in izvedel, da njuna hči slušbuje v Ljubljani pri znanem zdravniku kot hišna pomočnica. Potrkal je pri zdravniku, zaroka je bila nemudoma oznanjena, njej pa je hitro sledila poroka. Zataknilo pa se je pri vstopni vizi, in mladoporočenca sta se odločila za ilegalen odhod v Francijo. Z vlakom in avtobusom sta prepotovala Avstrijo, Nemčijo in Belgijo in prispela v Tucquegnieux skozi ardenski gozd. Kantino sta vodila celih devetnajst let.

L

Želja obeh je bila, da bi po upokojitvi živela v Sloveniji, in svoje prihranke sta od samega začetka osemnajst let vlagala v eno izmed slovenskih bank. Ko se je bližala vojna, je Edvard prosil svojo mamo, naj na slepo kupi hišo v dolini Krke. Vojna je izbruhnila. Osem let sta bila lastnika hiše, ki je niti enkrat nista videla. Ob koncu vojne so v Lotringiji začeli zapirati rudnike, in večina priseljenih rudarjev se je odločila za vrnitev domov. Slovenski rudarji pa so se na sestanku odločili, naj v Slovenijo odpotuje Edvard in ob vrnitvi poroča o življenju pod Titovo vladavino.

M

Pot skozi Nemčijo septembra 1945, ko je komaj peljal kak vlak, je Edvard prepotoval s pomočjo ameriških vojaških tovornjakov. Ob vrnitvi je poročal o ljudskem navdušenju ob izgradnji nove Jugoslavije, pa tudi o škodljivem sodelovanju Katoliške cerkve z nacionalsocialisti. Zanj največje: brezplačno šolanje. Sam je obiskoval zgolj osnovno šolo, za svoje otroke pa je želel višjo izobrazbo. Zato se je odločil za vrnitev domov.

N

Ob vsej revščini in zaostalosti v domači dolini je prodal vse svoje imetje in kupil rabljen kamion, s katerim bi prevažal pesek, kamenje in opeko za novogradnje v okolici. Obenem pa sta z ženo postala kmeta z ducatom kokoši, dvema svinjama in kravo.

O

Življenju voznika tovornjaka in malega kmeta je naredila konec ujma. Ob hudem dežju se je podor ceste zgodil prav pod tovornjakom. Ta je bil uničen, Edvard pa jo je odnesel z manjšimi poškodbami. Že nekaj časa pred nesrečo je Edvard obvestil okrajno oblast, da je na svoji zemlji našel glino. Po nezgodi je iz motorja razbitine tovornjaka sestavil stroj, z njegovo pomočjo pa iz gline začel rezati opeko.

P

Za pomočnika pri delu je najel sovaščana, ki je v Tujski legiji izgubil razum in so ga zato poslali na okrevanje domov. Zgodba izzveni s tem, da sta izdelala nebroj opek za izgradnjo nove Jugoslavije, ki pa sploh ne obstaja več.

Q

Poslednji zbor

Slovenska emigrantska ljudska pesem

Za daljnim oceanom,
pod soncem novega sveta
sem zgradil novo hišo,
daleč od bratov in sester.
Moja lepa dežela
je bila premajhna,
njena kamnita tla
niso rodila dovolj kruha.

Zbor

Besedilo: Vinko Globokar
Prevedel Primož Vitez

Na obrežju reke Krke so razvaline starega mlina, preraščene s travo. Dežela je bila od nekdaj revna in je gnala ljudi, da so si poiskali življenje drugje. Ime prednikov tega mlina v slovenščini izhaja iz besede »globok«, najbrž zaradi tolmuna v rokavu, ki ga je reka na tistem mestu izjedla.

V prejšnjem stoletju je bil lastnik mlina neki Johan. Zaradi revščine je trikrat odpotoval v Ameriko. Vaščani so o njem pravili: »Zaseje pšenico, gre v Ameriko in se vrne za žetev.« Zlobni jeziki so vedeli dodati, da je potepuh. Njegovih sedem otrok: Francka, Johana, Minka, Angela, Pavla, Jani in Edvard. Ob vsakem potovanju je enega otroka pustil v Ameriki. V družini se je govorilo, da se je Jani iz Kanade pretihotapil v Ameriko, skrit v podvozju tovornega vagona.

V domači slovenski vasi je Edvard vsako jutro gnal na pašo edino kravo in pripovedoval, kako je imel od jutranje rose vse trše platnene hlače. Ko se je slekel, je pravil, so hlače same stale pokonci kot kakšna prikazen brez okostja. Videti je bilo, da je odprte glave, ker ga je vaški učitelj brezplačno učil nemščine. Ko je zrasel v lepega in postavnega moža, je vojsko služil kot konjar v jugoslovanskih kraljevih konjušnicah v Beogradu.

Ko se je vrnil od vojakov, si je našel delo pri opekarju, potem pa je slišal za bogat rudnik železa, ki naj bi ga odprli v Franciji, v lorenskem revirju. Po očetovih stopinjah se je Edvard izselil v Francijo in postal rudar v Tucquegnieux-marine, v rudniku, kjer je bila tretjina rudarjev Slovencev, dve tretjini pa Poljakov. Rad je prepeval in igral v gledališki skupini, ki je gojila slovensko folkloro.

Rudniška družba je sklenila odpreti kantino, v kateri naj bi stanovali in jedli samski rudarji. Direktor rudnika je Edvarda povabil na dolg pogovor in mu ponudil službo upravnika kantine, a z enim pogojem: naj se poroči, da bo žena pomivala posodo in opravljala sobarska dela. Saj da gotovo ve za žensko, ki se bo omožila z njim? Direktorju je zaupal, da se je pred odhodom v Francijo res »menil« z dekletom iz sosednje vasi. Direktor mu je dal mesec dni dopusta, da se bo lahko oženil.

Šel je na vlak. Nihče ne ve, ali je Kristina, njegova poznejša žena, kaj vedela o tem; še tega ne, kako blizu sta si v resnici sploh bila. Stopil je do njenih staršev, ki so mu povedali, da Kristina dela kot služkinja pri uglednem zdravniku iz Ljubljane. Potrkal je na zdravnikova vrata. Oklicali so zaroko in ni minilo dolgo, ko sta bila že poročena. Zapletlo pa se je s pridobivanjem papirjev za pot v Francijo, zato sta se odločila, da bosta prebežala na lastno pest. Z vlaki in avtobusi sta šla čez Avstrijo, Nemčijo, Belgijo in v ardenskem gozdu prestopila francosko mejo. V Tucqugnieuxu sta devetnajst let vodila rudniško kantino.

Oba sta nameravala po upokojitvi zaživeti v Sloveniji, zato sta vsa leta varčevala pri slovenski banki. Ko se je pokazalo, da je vojna neizogibna, je Edvard prosil mamo, naj jima kupi hišo v dolini Krke.

Izbruhnila je vojna. Osem let sta bila lastnika hiše, ki je nista videla. Po vojni so v Loreni začeli zapirati rudnike in mnogi rudarji so razmišljali o vrnitvi domov. Na nekem shodu slovenskih delavcev je bilo sklenjeno, naj Edvard odpotuje v Slovenijo in se vrne, da bi povedal, kakšno je tam življenje pod Titovim režimom. Septembra 1945, ko še ni bilo vlakov, je čez Nemčijo potoval z ameriškimi vojaškimi kamioni. Vrnil se je in pripovedoval o navdušenju, s katerim ljudstvo gradi novo Jugoslavijo, pa tudi o sramotni kolaboraciji Cerkve z nacizmom med vojno. Najbolj ga je presenetilo dejstvo, da je študij v Jugoslaviji brezplačen. Ker je sam imel samo osnovno šolo, je želel, da njegovi otroci doštudirajo. Prav zato je sklenil, da se dokončno vrne v domovino. Ko je videl, kakšna revščina je v dolini Krke, je prodal vse imetje in kupil tovornjak, da bo prevažal pesek, kamenje in opeko in pomagal pri izgradnji okoliških vasi. Z ženo sta spet postala kmeta: redila sta ducat kokoši, dva prašiča in kravo.

Njegovo kmečko-prevozniško življenje je lepega dne prekinilo razdivjano neurje. Pod kolesi tovornjaka se je udrla cesta in zgrmela po bregu v dolino. Tovornjak je bil uničen, Edvard pa jo je odnesel z lažjimi poškodbami. Tik pred nesrečo je Edvard javil na občino, da je na svoji posesti našel precejšnjo zalogo ilovice. Po nesreči je neki star kamionski motor predelal v stroj za rezanje gline, surovine za izdelavo opek. Zaposlil je sovaščana, ki se mu je v Francoski tujski legiji omračil um, pa so ga poslali domov, ko si je za silo opomogel. Konec zgodbe je tak, da so izdelali ogromne količine opek za izgradnjo nove Jugoslavije, dežele, ki je zdaj ni več.

Sopran solo

Iz zbirke *Cent poèmes sur l'exil (Sto pesmi o izgnanstvu)*
Prevedel Primož Vitez

- 1 Kaj mi bo razkošna hiša med tujci, daleč stran od domačih ljudi?
(Homer)
- 2 Takšna je bila naša usoda, šli smo, in nismo delili s prijatelji ne kruha ne soli.
(Anonimni armenski pesnik)
- 3 Glasu ni bilo več od tebe, bežiš in brišeš sledi.
(Anonimni armenski pesnik)
- 4 Anglija in celo Amerika bi priseljencu rekli: Pojdi stran, bojimo se te!
(Victor Hugo)
- 5 Človek sem, brez domovine.
(Octavian Goga)
- 6 Morali bomo tedaj v širnem svetu živeti v izgnanstvu.
(Stefan Zweig)
- 7 Izgnanstvo je težaški poklic.
(Nazim Hikmet)
- 8 Tako grenko mi je, ko že dolgo ni glasu od tebe.
(Du Fu)
- 9 Zdaj so me izgnali, me prepodili, pse so naščuvali name, nebo pa mi pravi: Jaz sem svoboda.
(Victor Hugo)
- 10 V noči izgnanstva s spomini, ki nemo krvavijo.
(Claude Viggié)
- 11 Človek brez domovine, človek brez imena, človek brez človeka.
(Michel Auge)
- 12 Nikogar ne bomo izgnali! Izgnanstvo je bogoskrunska stvar!
(Victor Hugo)
- 13 Mlad sem šel od hiše, star se vanjo vračam.
(Ho Čečang)
- 14 Izgnanstvo je neizrekljiva, grozljiva, sveta stvar!
(Victor Hugo)
- 15 Izgon sužnjev, s kovčkom na ramenih prihajajo izgnanci.
(José Herrera Petere)
- 16 Zbežali smo. Pregnani smo, izločeni!
(Bertolt Brecht)
- 17 Najprej okronan, nato izpljunjen v noč; pletem in trpim, pletem in trpim.
(Paul Celan)
- 18 Vselej naprej, vselej drugam, zemlja je moje zatočišče.
(Miguel Asturias)

- 19 Naj se vrnem? Kdo me tam čaka?
(Neznani avtor)
- 20 Kako naj pojemo Jehovovo pesem na tujih tleh?
(Psalm 137)
- 21 Odrešite me trpkega bremena, ki mi teži izgnanstvo.
(Ovid)
- 22 Tujec med tujimi ljudmi v ogledalu iščem svoj obraz.
(Emil Breisach)
- 23 Izgnanstvo ni ječa, a človeka polagoma spremeni v brezumno zver.
(Neznani avtor)
- 24 Mati moja, sto lir mi dajte, hočem v Ameriko. Sto lir ti dam, a v Ameriko nikar, nikar!
(Italijanska izgnanska pesem)
- 25 Ne vedo, da ne bodo videli več sadovnjakov v izgnanstvu.
(Georges Schehadé)
- 26 Zbudil se boš in vstal tistega dne, ko bo izgnanstva konec.
(Neznani avtor)
- 27 Izgnanstvo je kraj senc in bridkih spominov.
(Victor Hugo)
- 28 Nas, ki blodimo, na vsakem križišču čakajo vrata.
(Nelly Sachs)
- 29 Čemu še saditi drevo?
(Bertolt Brecht)
- 30 Ne vem, kje bom spal nocoj.
(Rachel Korn)
- 31 Ven! Tu nisi ničesar izgubil!
(Erich Fried)
- 32 Odrešite me trpkega bremena, ki mi teži izgnanstvo.
(Ovid)
- 33 Kdo v izgnanstvu in ječi zmore veselo peti? Trd kruh sem grizel v tuji deželi.
(Tumanjan)
- 34 Oblečena sem v skrb, samota je moja dežela.
(Dora Teitelboim)
- 35 Pogrebni zvon je zapel na pragu izgnanstva.
(Fernando Almeida)
- 36 Sedi na prtljago in jokaj.
(Samih Al Kasim)
- 37 Naj se vrnem? Kdo me tam čaka?
(Psalm 137)
- 38 Na stopalih nosim tuje čevlje. Izgubljen sem samemu sebi.
(Djalali Sahar)

DRUŽINSKI
ABONMA!

IDA!

slovenska
filharmonija

Družinski abonma 2021/22 5 koncertov

**Program je namenjen mladim
poslušalcem od 6. leta starosti.
Več o sporedu na
www.filharmonija.si.**

**Vpis abonmaja
do 24. septembra 2021**

blagajna Slovenske filharmonije
Kongresni trg 10, 1000 Ljubljana
vsak delavnik med 11. in 13. ter med 15. in 17. uro

Cena abonmaja: 30 EUR

Cena vstopnice za posamezni koncert: 8 EUR

T +386 1 24 10 800

E info@filharmonija.si

W www.filharmonija.si

Slovenska filharmonija – Academia philharmonicorum

@slofilharmonija

Če želite prejemati redna e-obvestila o programu Slovenske filharmonije, sporočite svoj e-naslov na **info@filharmonija.si**.

Koncertni list Slovenske filharmonije
Sodobne orkestrske skladbe – SOS 1
Izdala: Slovenska filharmonija
Direktor in umetniški vodja OSF: Matej Šarc
Umetniški vodja ZSF: Gregor Klančič
Avtor spremne besede: Gregor Pompe
Jezikovni pregled: Ana Kodelja
Oblikovanje: Sliced
Prelom: Vlado Trifkovič
Tisk: Birografika Bori, Ljubljana
Naklada: 200 izvodov

Ljubljana, september 2021

Redakcija koncertnega lista je bila zaključena
17. septembra 2021.

ISSN 2350-5117

V sodelovanju s programom ARS – 3. programom Radia Slovenija

Medijski pokrovitelj:

Slovenska filharmonija
Orkester Slovenske filharmonije
Zbor Slovenske filharmonije

Kongresni trg 10
1000 Ljubljana
T +386 1 2410 800
F +386 1 2410 900
E info@filharmonija.si
www.filharmonija.si

Ustanoviteljica Slovenske filharmonije je Vlada Republike Slovenije.
Dejavnost Slovenske filharmonije financira Ministrstvo za kulturo.